

9. Шпаковский Ю.Ф., Чупригин А.А. Редакционный маркетинг в социальных сетях // Труды БГТУ. Сер. 4, Принт- и медиатехнологии. Минск: БГТУ. 2018. № 2 (213). С. 44–49.

10. Залесский Б.Л. Коммуникационный интеграционный процесс и международная журналистика // Информационное поле современной России: практики и эффекты : Материалы XI Международной научно-практической конференции, 16–18 октября 2014 г. / под ред. Р. П. Баканова. Казань, Казан. ун-т, 2014. С. 229–239.

11. Степанов В.А. Сообщества социальной сети «ВКонтакте» как СМИ: особенности типологии и перспективы развития // Вестник БГУ, Сер.4. Филология. Журналистика. Педагогика. 2015. № 2. С. 86–90.

12. Смирнова О.В. Местные газеты в новых технологических условиях // Вест. Волжск. ун-та им. В. Н. Татищева. 2016. Т. 1. № 2. С. 164–170.

13. Конев Е.Ф. Новые стратегии зарубежной печати в конкурентной борьбе с электронными медиа (на примере «Нью-Йорк Таймс») // Журналістыка-2017: стан, праблемы і перспектывы : матэрыялы 19-й Міжнар. навук.-практ. канф., 16–17 ліст. 2017 г., Мінск / БДУ, Інстытут журналістыкі; рэдкал. : С. В. Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. Вып. 19. Мінск : БДУ, 2017. С. 191–194.

Марыя ДАРАШКЕВІЧ

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
Мінск, Беларусь*

ЭТНАСТЭРЭАТЫП «БЕЛАРУСЬ» У РАСІЙСКИХ МЕДЫА: ДЫСКУРСІЎНЫЯ СТРАТЭГІІ

У артыкуле аўтар разглядае этнастэрэатып «Беларусь» на прыкладзе расійскіх сродкаў масавай камунікацыі. На аснове вынікаў статыстычнага аналізу перыядычных выданняў Расіі робіцца выснова пра асаблівасці канструявання канцэпту «Беларусь» у расійскай медыйнай свядомасці.

Ключавыя словы: этнастэрэатып; канцэпт «Беларусь»; дыскурсіўныя стратэгіі; расійскія сродкі масавай камунікацыі.

The author discusses the ethnic stereotype «Belarus» at the examples from the Russian media. The article presents the features of design of the concept «Belarus» constructed in the Russian media conscience at the basis of the results of statistical analysis of the periodicals of Russia.

Key words: ethnic stereotype; concept «Belarus»; discursive strategies; the Russian media.

СМІ аказваюць значны ўплыў на палітычныя, эканамічныя, культурныя і духоўныя сувязі розных краін. У прыватнасці, медыя выступаюць камунікатыўным пасярэднікам паміж Беларуссю і Расіяй. Вобраз нашай краіны ў свядомасці расіян складаецца праз падзеі, што інтэрпрэтуюцца і актуалізуюцца непасрэдна ў медыя.

Важна адзначыць, што міжнародная інфармацыя, якая знаходзіць адлюстраванне на старонках перыядычных выданняў, не толькі выражае грамадскія погляды, але і фарміруе каштоўнасныя ўяўленні аўдыторыі. Галоўным чынам грамадства ведае пра краіну тое, пра што даведваецца са СМІ. Вобраз дзяржавы, створаны медыя, спрыяе спараджэнню семантычных стэрэатыпаў пра краіну, яе жыхароў, палітычных лідараў і інш.

Стэрэатыпы па сваёй сутнасці ацэначныя, супярэчлівыя, суб'ектыўныя і аб'ектыўныя адначасова. Яны адлюстроўваюць важныя тэндэнцыі развіцця міжнацыянальных адносін і ўплываюць на фарміраванне вобразаў іншых краін у свядомасці чытача. Этнастэрэатыпу звычайна даецца наступнае абзначэнне: «устойлівая, схематычная і эмацыянальна-афарбаваная думка адной нацыі пра іншую ці пра саму сабе» [2, с. 191].

У моўную карціну свету носьбітаў мовы ўваходзяць уяўленні пра іншыя народы. Асабліва важную ролю выконваюць моўныя партрэты этнічных суседзяў. Л. В. Уладзімірава зважае на тое, што этнічныя стэрэатыпы – форма праяўлення нацыянальнага характару, яны ўплываюць на сімпаты/антыпатыі чалавека і тым самым вызначаюць яго паводзіны ў розных камунікатыўных сітуацыях [1, с. 71].

Працэс нараджэння стэрэатыпаў складаецца з рацыянальнага ўзроўню і падсвядомага, на якім стаўленне да Чужога фарміруецца ўжо ў раннім дзяцінстве, падчас сацыялізацыі. Паходжанне стэрэатыпаў тлумачыцца не толькі выхаваннем, але і досведам чалавека, грамадскай думкай, прапагандай у СМІ.

Фарміраванне вобраза іншай краіны адбываецца на аснове этнічнага супрацьстаўлення, шляхам выяўлення этнадыферэнцыйных прыкмет. Этнічныя стэрэатыпы ствараюць нацыянальныя ўстаноўкі пра той ці іншы народ, уплываюць на працэсы міжкультурнага ўзаемадзеяння.

Вобраз краіны ў свядомасці іншага народа залежыць ад гістарычнага досведу ўзаемадзеяння дзяржаў, ад іх узаемаадносін (мір ці вайна, супрацоўніцтва ці канфрантацыя). У расійскай грамадскасці пераважае думка пра Беларусь як пра родную краіну, гатовую да інтэграцыі. Развіццё расійска-беларускага супрацоўніцтва прадвызначае важнасць даследавання семантычных стэрэатыпаў расіян пра нашу краіну, гэта патрэба аб'ектыўнай палітычнай рэальнасці.

Абалонку стэрэатыпных уяўленняў рускіх пра беларусаў навукоўцы характарызуюць як пазітыўныя адносіны з элементамі крытычнага ўспрымання. Напрыклад, беларуская «жывучасць» інтэрпрэтуецца і як загартаванасць, здароўе, і як рахманасць, а «талерантнасць» – і як памяркоўнасць, і як бесхрыбетнасць, непатрыятычнасць. Патлумачыць гэта можна сацыяльна-гістарычнымі ўмовамі, адрозненнямі ў беларускіх і рускіх традыцыях, уяўленнях, каштоўнасных арыенцірах, у ментальнасці нацыі.

Этнічныя стэрэатыпы рэалізуюцца ў семантычных канцэптах, якія фарміруюць канцэптасферу і ўваходзяць ў моўную карціну свету таго ці іншага этнасу. Вобраз Беларусі ў свядомасці расіян па сваім семантычным і структурным напаўненні, па сваёй арганізацыі і рэпрэзентацыі ў мове можа быць ахарактарызаваны як этнічны канцэпт, як ментальная структура, што ўзнаўляе сістэму паняццяў і ўяўленняў народа пра пэўную з’яву рэчаіснасці.

Асаблівасцямі этнастэрэатыпу «Беларусь» у расійскіх медыя можна лічыць:

- ацэначную супярэчлівасць (спалучэнне пазітыўнага і негатыўнага кампанента ў прыкметах, якія ацэньваюцца прадстаўнікамі нацыі);
- дамінаванне эканамічнага кампанента беларуска-расійскіх адносін у трыядзе «эканоміка – палітыка – культура».

Стэрэатып «Беларусь» не толькі адлюстроўвае сучасныя ўяўленні расіян пра нашу краіну, але і ўтрымлівае ў сабе інфармацыю пра Беларусь, якая перапрацоўвалася і ацэньвалася рускімі на працягу ўсёй гісторыі. З гэтай прычыны даследаванне моўнай рэалізацыі гэтага стэрэатыпу ў расійскіх СМІ – важная задача для айчынай кагнітыўнай лінгвістыкі.

Стэрэатып «Беларусь» знаходзіць адлюстраванне ў мове, таму даследаваць яго мы будзем праз моўныя даныя. На фарміраванне як ядра, так і перыферыі канцэпту ўплываюць тэксты СМІ пра Беларусь, кантэкст, у якім выкарыстоўваецца назва нашай краіны. Каб падрабязна разгледзець канцэпт «Беларусь» у моўнай свядомасці жыхароў Расіі, трэба вызначыць, матэрыялы на якую тэматыку часцей за ўсё адлюстроўваюць жыццё нашай краіны. Для правядзення статыстычнага аналізу была зроблена выбарка тэкстаў пра Беларусь. Вынікі даследавання прадстаўлены ў табліцах 1, 2, 3. Эмпірычным матэрыялам паслужылі публікацыі з расійскіх газет «Ведомости», «Российская газета», «Коммерсантъ», «Известия», «Аргументы и факты», «Новая газета», «Взгляд» за перыяд сакавік-красавік 2017 года, кастрычнік-лістапад 2017 года і люты-сакавік 2018 года (па трыццаць тэкстаў, прысвечаных адносінам Расіі і Беларусі, з кожнага выдання).

Табліца 1

**Тэматыка матэрыялаў, прысвечаных Беларусі, у расійскай прэсе
(за перыяд сакавік–красавік 2017 года)**

Выданне Тэма	«Ве- домо- сти»	«Российск ая газета»	«Коммер сантъ»	«Изве стия»	«Аргуме нты и факты»	«Нов ая газет а»	«Взг ляд»
Палітыка	7	9	8	7	8	2	6
Эканоміка	9	8	12	11	11	5	13
Грамадства	2	—	1	2	2	14	2
Прэзідэнт	8	2	4	6	5	3	4
Здарэнні	2	—	2	1	1	5	2
Культура	—	4	1	1	1	1	1
Гісторыя	—	—	1	1	2	—	2
Спорт	1	5	1	1	—	—	—
Тэхналогіі	1	2	—	—	—	—	—

Табліца 2

**Тэматыка матэрыялаў, прысвечаных Беларусі, у расійскай прэсе
(за перыяд кастрычнік–лістапад 2017 года)**

Выданне Тэма	«Ве- домо- сти»	«Российск ая газета»	«Коммер сантъ»	«Изве стия»	«Аргуме нты и факты»	«Нов ая газет а»	«Взг ляд»
Палітыка	7	8	6	6	10	7	12
Эканоміка	13	5	11	6	9	5	7
Грамадства	—	5	5	6	2	11	6
Прэзідэнт	5	5	2	4	3	—	1
Здарэнні	—	—	—	1	—	1	1
Культура	3	2	2	2	3	3	1
Гісторыя	—	2	—	1	2	1	2
Спорт	1	2	4	3	1	1	1
Тэхналогіі	1	1	—	1	—	—	—

Табліца 3

**Тэматыка матэрыялаў, прысвечаных Беларусі, у расійскай прэсе
(за перыяд люты–сакавік 2018 года)**

Выданне Тэма	«Ве- домо- сти»	«Российск ая газета»	«Коммер сантъ»	«Изве стия»	«Аргуме нты и факты»	«Нов ая газет а»	«Взг ляд»
Палітыка	4	2	4	7	6	7	5
Эканоміка	15	7	13	9	7	8	10
Грамадства	2	4	4	2	3	6	5
Прэзідэнт	6	5	4	7	3	—	5
Здарэнні	—	1	1	1	1	1	—
Культура	—	5	1	2	2	3	3
Гісторыя	—	1	1	—	3	—	—

Выданне Тэма	«Ве- домо- сти»	«Российск ая газета»	«Коммер сантъ»	«Изве стия»	«Аргуме нты и факты»	«Нов ая газет а»	«Взг ляд»
Спорт	2	2	4	2	4	3	—
Тэхналогіі	1	3	1	—	1	2	2

На аснове колькасных даных, пададзеных ў табліцах, можна сцвярджаць наступнае:

1. Значнае месца на старонках расійскіх перыядычных выданняў займаюць чатыры асноўныя тэмы, у якіх раскрываюцца ўзаемаадносіны Беларусі і Расіі: эканоміка, палітыка, прэзідэнт і грамадства.

2. Назіраецца перавага эканамічнай тэматыкі, матэрыялы на якую найбольш шырока прадстаўлены ў газетах «Коммерсантъ», «Известия», «Аргументы и факты», «Взгляд». Тлумачыцца такая цікавасць журналістаў да эканомікі, вядома, актуальнасцю тэмы. Напрыклад, сакавік-красавік 2017 года – час абвастрэння газавай спрэчкі паміж краінамі, і большасць тэкстаў прысвечана менавіта гэтаму пытанню, люты-сакавік 2018 года – час абвастрэння адносін паміж Беларуссю і Расіяй у сувязі з малочным экспартам. Акрамя таго, вельмі актыўна абмяркоўвалася ў СМІ абмежаванні на пастаўку ў РФ тавараў жывёльнага паходжання, малочнай прадукцыі з шэрага прадпрыемстваў Беларусі.

3. Да тэмы палітычнага жыцця Беларусі і Расіі часта звяртаюцца ў сваіх матэрыялах журналісты выданняў «Российская газета», «Коммерсантъ», «Аргументы и факты». Газеты паведамляюць чытачам пра сустрэчы, перамовы, дамоўленасці кіраўнікоў дзвюх краін Аляксандра Лукашэнкі і Уладзіміра Пуціна, пра беларуска-расійскія ваенныя вучэнні «Захад-2017». А перыядычнае выданне «Российская газета» асабліваю ўвагу засяроджвае на дзейнасці Еўразійскага эканамічнага саюза.

4. Выказванні, меркаванні, погляды Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь – адна з асноўных тэм для матэрыялаў газет «Ведомости», «Известия», «Аргументы и факты». У гэтых выданнях распаўсюджаны такія загаловкі, як «Лукашенко обещал гражданам Белоруссии переломный год» (Известия. 2017. 16 крас.), «Лукашенко пообещал не давать пощады чиновникам-коррупционерам» (Аргументы и факты. 2018. 3 крас.).

5. Сацыяльныя праблемы сталі цэнтрам увагі журналістаў «Новой газеты». Гэта расійская штотыднёвая грамадска-палітычная газета займаецца пераважна журналісцкімі расследаваннямі.

6. Самыя непапулярныя тэмы, прысвечаныя Беларусі, у расійскай прэсе – культура, спорт, гісторыя і тэхналогіі. Зразумела, што гэта нельга лічыць станоўчай тэндэнцыяй, бо для развіцця двухбаковых адносін вышэйназваныя тэмы маюць вялікае значэнне. Такія другасныя на першы погляд пытанні могуць стаць прадвеснікамі падзей у палітычным, эканамічным і сацыяльным жыцці абедзвюх краін, таму абмінаць увагай гэтыя напрамкі ўзаемаадносін Беларусі і Расіі неабачліва.

Такім чынам, ядро канцэпту «Беларусь» у складзе іншых этнастэрэатыпаў у расійскай моўнай свядомасці – палітычныя і эканамічныя адносіны паміж Рэспублікай Беларусь і Расійскай Федэрацыяй. Шчыльна да ядра прымыкае асвятленне дзеянняў прэзідэнта нашай краіны. А перыферыяй этнастэрэатыпу «Беларусь» у можна лічыць культурнае супрацоўніцтва двюх дзяржаў.

Бібліяграфічны спасылкі

1. Владимирова Л.В. Национальные автостереотипы русских и их отражение в языке современного периода // Русская и сопоставительная филология: Лингвокультурологический аспект / Казан. гос. ун-т. Филол. фак-т. Казань, 2004. 348 с.

2. Гасанов И.Б. Национальные стереотипы и «образ врага» // Психология национальной нетерпимости: хрестоматия. Минск, 1998. 560 с.

Роман ДЕРЮЖИН,
*Белорусский государственный университет,
Минск, Беларусь*

ВОПРОСЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО СТРОИТЕЛЬСТВА БССР В ЖУРНАЛЕ «НАШ КРАЙ»

В статье рассматривается краеведческая деятельность журнала «Наш край». Прослеживается её связь с изучением и строительством экономики БССР, а также эволюция в контексте экономических преобразований.

Ключевые слова: краеведение; экономика; промышленность; кооперация.

The article discusses the local history studies presented in the magazine "Nash Krai". The work traces the connection with the study and construction of the BSSR's economy, as well as its evolution in the context of economic transformations.

Key words: local history studies; economy; industry; cooperation.